

INTERJÚ

MEDGYES PÉTER

Kis csoportok – nagy eredmények

Interjú Mészáros Miklóssal

Baja felé közeledve felhívom Miklóst, és mire odaérek, már vár a parkoló kapujánál. Beállok, röpké pillantást vetek az ódon iskolaépületre: hullik a vakolat, mindjárt ránk omlik. Belül sem jobb a helyzet. Mint megtudtam, egyetlen apró tornateremben kell a mindennapi testnevelésórákat megtartani 700 gyerek számára. Azazhogy kellene. „Alig várjuk a jó időt, hogy kimehessenek a gyerekek futni, focizni” – jegyzi meg Miklós.

Am cudar körülmények között is lehet jól tanítani. Franciaóra egy tizenkettedikes osztályban. Mit osztályban? Alig hatan lézengtek a teremben. Az óra azzal kezdődött, hogy Miklós megkért, mutatkozzam be angolul. Még jó, hogy nem kellett a gyatra franciatudásom miatt égnem. A gyerekek bezzeg úgy beszéltek franciául, mint a vízfolyás.

Mondd, mindig ilyen kevesen vannak?

A teljes létszám nyolc, ketten hiányoztak. Egyikük épp az OKTV szóbeli döntőjére készül. Egyébként az angol az első idegen nyelv, a franciát a 9. osztályban vették fel heti három órában. A 11. osztálytól viszont választhattak: vagy megmaradnak a heti három óránál, vagy ötre emelkedik az óraszámuk. A 16 gyereknek pont a fele az intenzív tanulási formát választotta.

Az órán sok mindenről szó esett, de engem a hajléktalanokról szóló vita ragadott meg leginkább.

Meg kell tanulniuk érvelni, mert ez az egyik követelmény az emelt szintű érettségien. És ha egyszer ezt várják el tőlük, akkor beszéljessünk olyasmiről, ami szembesíti őket a hétköznapokkal. A gyerekek – akárcsak a felnőttek – sokfélék. Vannak köztük olyanok, akik háritják a problémát, oda se néznek, ha hajléktalanba botlanak, mások szánakozva bámulják őket, megint mások, ha a zsebpénzüket nem is, de a szendvicüket szívesen felajánlják. Mindenesetre arra töreksem, hogy tágítsam a látókörüket, a dolgok színére és fonákjára is ráirányítsam a figyelmet.

Feltűnt nekem, hogy a tankönyved majd szétreped, olyan vastag.

Teletüzdelem kiegészítő anyagokkal, apró jegyzetekkel. Valahányszor kezembe akad valamilyen új anyag, azt is belefűzöm. Így dagad a könyvem napról napra.

Jut eszembe, szabadon választhatsz tankönyvet?

Szerencsére igen.

A tanításra még visszatérünk, de lássuk előbb a gyerekkorodat! Hogyan lett belőled nyelvtanár? Otthonról hoztad a municiót?

Édesanyám gyógyszerári asszisztens volt, édesapám pedig a jánoshalmi téesz-vállalatnál dolgozott. Egyikük sem beszélt idegen nyelveken. Németül a helyi káplántól tanultam szombat délelőttöként. Mások gitárórákat vettek tőle, de színjászó kört is tartott. A gimnáziumi évek alatt kiszakadtam a szülői házból, Kecskemétre kerültem a piaristákhoz, mivel családomnak erős vallásos kötődése volt. Utolsó mohikánként én is az oroszsal kezdtem, hozzáteszem, nem sok sikerrel. Az alapfokú némettudásomat viszont itt fejleszthettem tovább. Az akkor szokásos nyelvtani-fordításos módszerrel tanítottak, ami ma már nem népszerű, de nekem diákként bevált.

Hát a francia?

Érdekes, hogy franciául is egy paptól kezdtem el tanulni, egy nyugdíjas piarista atyától. Beleszerettem a nyelvtanulásba, könnyen ment, örömmel fedeztem fel a nyelvek közötti párhuzamokat. Feldobott, hogy 17 éves koromban hátizsákkal, interrail-jeggyel három hetet Franciaországban töltöttem, de az NDK-ban is megfordultam. Egy karitatív szervezetnél dolgoztam iskolai szervezésben. Szocialista országokon át vonatozás, hálókocsi, Cseh Tamás-filing. Képzelheted... Elég az hozzá, eredetileg a közgázra készültem, ennek megfelelően matek–történelem fakultációra jártam, de végül a bölcsészkar német és francia szakán kötöttem ki.

Gondolom, a példaképed is valamelyik nyelvtanárod volt.

Éppenséggel nem. Kedvenc tanáromat Herédi Vilmosnak hívták, matekot és fizikát tanított.

Miért pont ő?

Főként a nyitottságáért becsültem. Piarista tanár létére hajlandó volt bocsánatot kérni, ha úgy érezte, igazságtalan volt egy gyerekkel. Ma is sok tanár példát vehetne róla. Meg aztán rengeteget foglalkozott velünk: gyalogtúrákat szervezett a Bükkbe, a Pilisbe, megtanított, hogyan kell kötelet fenni barlangmászáshoz, és sok egyebet.

Összességében milyen volt a piaristáknál? Nem zavart, hogy fiúk közé vagy bezárva?

Egyáltalán nem. Mint ahogy az sem, hogy a szegedi bölcsészkaron meg lányokkal voltam körülvéve.

Sejtettem... Ezek szerint te bárhol könnyen megtalálod a helyedet?

Nem feltétlenül, de a gimiben és az egyetemen is jól éreztem magam. Sőt, az egyetemnek köszönhetem életem legmeghatározóbb élményét is, egy hat hónapos brüsszeli Tempus-ösztöndíjat. Csupa olyasmivel kellett franciául megbirkóznom, ami itthoni környezetben, magyarul sem ment volna könnyen akkoriban.

Mint például?

Hogyan kell albérletet keresni, bérletet venni, bankszámlát nyitni, autóstoppolni, vagy éppen nyilvános mosodákban mosni magamra.

Befejezted az egyetemet. Mi következett azután?

Én már ötödéves koromban álláshoz jutottam. Az egyik szegedi gimnáziumban egy kismama helyére kellett beugranom tanév közben, de ott valahogy idegenül mozogtam. Teljes óraszámban tanítottam, közben a szakdolgozatírás és az államvizsga réme fenyegetett, ráadásul az sem volt biztos, hogy véglegesítenek. Egy hónap után bedobtam a törölközőt. El is határoztam: soha többet közoktatás! Ehhez képest alig fél évré rá, a német vezetőtanárom ösztökélésére ellátogattam Bajára, ahol olyan kedvesen fogadott a III. Béla Gimnázium fiatal igazgatója, Sipos János¹, hogy nyomban megpályáztam és elnyertem a meghirdetett állást. Ez 1995-ben történt – közel húsz éve hát, hogy itt dolgozom.

Mindkét nyelvedet tanítod. Mégis melyik áll közelebb a szívedhez?

Mi tagadás, a francia. Eleinte csak a németet tanítottam, közben attól rettegetem, hogy elfelejtek franciául. Megkértem hát az igazgatómat, hadd tanítsam a másik nyelvemet is. Belement. Ma nagyjából fele-fele arányban tanítom a két nyelvet.

Nyelvi előkészítő osztályod is van?

A mi iskolánkban megszűnt a NYEK, miután beláttuk, hogy nem tudnánk teljesíteni a minisztérium által előírt roppant szigorú kimeneti követelményeket. Így ma csupán két hagyományos osztályt indítunk a 9. évfolyamon. Emellett vannak hatosztályos kisgimnazistáink is – 1991-ben az elsők között vezettük be ezt az oktatási formát. Azazhogy vezették be, mert akkor én még az egyetemi padokat koptattam.

A hatosztályos gimnáziumok meghonosítását sokan ellenzik, mondván, hogy az elitizmus fellegvárai.

Van benne valami. A hatosztályosok nálunk is – hogy úgy mondjam – lefölözik a jobb képességű tanulókat. Főleg a helyi értelmiségi szülők gyerekei közül válogathatunk, vidékről ugyanis nem szívesen engedik el a kiskamaszt a városba. Fura egyébként, hogy nálunk a NYEK-es osztályok voltak a leggyöngébbek.

Cigány gyerekek is járnak hozzátok?

Csak mutatóban néhány.

Visszatérve a te nyelvtudásodra, hogyan tudsz egyszerre két nyelvet karbantartani?

Bizony velem is előfordul, hogy *bonjour*al köszöntöm a németes csoportomat, és *Guten Tag*gal a franciást. Amúgy meg igyekszem mindkét nyelven internetes újságokat olvasni, esténként pedig német és francia filmeket nézek az interneten. Muszáj lépést tartanom, mert változik a nyelv, egyre-másra új kifejezések születnek, és ezt a tempót egyetlen nyelvkönyv sem képes követni.

¹ Nem hagyhatom szó nélkül, hogy Sipos Jánossal néhány éven át együtt dolgoztam az Oktatási Minisztériumban, és kiváló kollégát ismertem meg benne. Hasonlóan remek ember – tanárként és kutatóként egyaránt – Heitzmann Judit, a III. Béla Gimnázium angoltanára. Van még egy Bajához fűződő emlékem: valamikor a nyolcvanas évek második felében többedmagammal I. díjat nyertem egy szoftverpályázaton – ezért a projekt megálmodójának és motorjának, a bajai Gálai Antal matematikusnak tartozom köszönettel.

Jó, jó, de van-e alkalmaid az élő beszédet is gyakorolni?

Elvétve. Azokkal a német anyanyelvű kollégákkal, akik a helyi két tannyelvű gimnáziumban dolgoznak, még csak-csak összefutok, de franciákkal végképp nem, pedig hajdanában francia lektorok dolgoztak a bajai tanítóképzőben. Leginkább akkor beszélgetek franciákkal, amikor diákutakat szervezek. Az angolos kollégák példáján felbuzdulva diákcsoportot kísértem Franciaországba egy-egy hétre az elmúlt két évben.

Angolul mutattál be a csoportnak. Ezek szerint az angollal sem állsz hadilábon?

Sajnos alig jutottam túl az alapfokon, pedig az egyik kollégával valaha tanítgattuk egymást: ő engem angolra, én őt franciára. Holott rá kéne hajtanom, mert az angol manapság olyan, mint az oxigén. Ezt persze a gyerekek is tudják, mint ahogy azt is, hogy az angolon kívül nem árt még egy nyelvet beszélni, mert a mai világban jobb, ha több lábon áll az ember.

Sikeres, sőt nagyon sikeres nyelvtanár vagy. Kevesen mondhatják el magukról, hogy a diákjai két egymást követő évben I. helyezést értek el az OKTV-n. Mi a sikereid titka? Jórészt a szerencse. Mindkét nyertesem istenáldotta tehetség. Főleg Gábor, aki a francia mellett németül, angolul, svédül és katalánul is tud. Az utolsó tanévben már nem tudtam, mit tanítsak neki; mellesleg Rubik-kocka-versenyeken is indult már külföldön.

Van valamilyen speciális oktatási módszered?

Semmi extra. Párhuzamosan fejlesztem a négy alapkészséget, állandóan forgatom a szókincset, sokat beszélgettem őket. Igaz, az alacsony csoportlétszám is nekem dolgozik, mivel a franciát kevesen választják második idegen nyelvnek. Régebben nem foglalkoztam külön a tehetségesebb diákokkal, de ma már – ahogy öregszem – egyre inkább hajlok rá. Például azzal a fiúval, aki az OKTV-re való készülés miatt hiányzott a mai órámról, tavaly nyáron is foglalkoztam.²

Lepukkant épület ide vagy oda, interaktív táblákkal azért ti is fel vagytok szerelkezve. Ez igaz, de hozzáteszem: nem túl jó minőségűek ezek a táblák, az internet is dögögye működik az iskolában, digitális tananyagokra pedig nemigen futja a szűkös keretből. Így aztán vetítőként használom a táblát, semmi egyébbe.

Mondj valamit a sulis múltjáról is!

A III. Béla Gimnáziumot több mint 250 éve alapították a város földesura és a kalocsai érsek engedélyével, kezdetben ferences rendi szerzetesek tanítottak. Ha jól emlékszem, 2007-ben ünnepeltük az évfordulót. A II. világháború után államosították a sulit, majd jött a rendszerváltás, de állami kézben maradtunk; a katolikus egyház egy másik középiskolát kapott kárpótlásul. A hetvenes-nyolcvanas években az ország legjobb húsz iskolája között tartottak számon bennünket, azóta kicsit visszaestünk, de a legjobb ötven iskola közé ma is beférünk.³ Érettségizőink 90%-a bekerül a felsőoktatásba, ha nem is feltétlenül oda, ahová szeretné. Ennél nagyobb gond, hogy a végzetek zöme

² Friss hír! Az OKTV-döntős Csányi András 9. helyezést ért el a francia OKTV-n. És ha ez kevés lenne: Miklós két nyolcadikos németes tanítványa az OÁTV-n a 10., illetve 18. helyen végzett. Gratulálunk!

³ Az iskola öregdiákjai között olyan hírességek szerepelnek, mint például Türr István, Garibaldi szárnysegédje, később a korszerű vízhasznosítás egyik úttörője, Pósta Sándor olimpiai bajnok kardvívó vagy Major Máté akadémikus építész.

nem tér vissza Bajára, mivel a környéken nincs elég munkalehetőség. Lassanként elfogy nálunk az értelmiség.

Más. Hányszor voltál osztályfőnök?

Háromszor. Egyik sem volt könnyű osztály, és sokszor az volt az érzésem, hogy bezzeg az előző osztályom mennyivel jobb volt. Nyomasztott a felelősség, de bőven akadt szervezési problémáim is.

Miféleké?

Például hogyan tudom megszervezni az osztálykirándulást úgy, hogy ne csak szórakozzanak a gyerekek, hanem tanuljanak is belőle, sőt vegyék a fáradságot egy-egy hosszabb túrára is. Szóval kijutott nekem a konfliktusokból is, mégsem panaszkodhatom: rengeteg pluszt kaptam az osztályaimtól. Az utolsó egyébként épp két éve ballagott el.

Azóta pihensz?

Fogjuk rá. De alkalomadtán szívesen vállalnék újabb osztályt. Szívem szerint egy hatosztályost, csakhogy erre nemigen nyílik lehetőség.

Miért nem?

Évente két hatosztályost indítunk, de a nyelvrák csoportbontásban zajlanak, mint bárhol másutt. Mármost a négy csoportból három angolos és csupán egy németes. Szerencsétlen dolognak tartanám, ha csak a fél osztályt taníthatnám.

Meglep a német visszaszorulása egy olyan városban, ahol jelentős német kisebbség él.

Tudnod kell, hogy működik itt egy német két tannyelvű gimnázium is, ami felszívja a német gyökerű gyerekek jó részét. Ráadásul a környező általános iskolák masszívan átnyergettek az angol nyelvre.

Heti hány órában tanítasz?

Van ugyebár 23 rendes órám, ehhez jön még három óra tehetséggondozás címén, amibe beletartozik például az OKTV-re való felkészítés is. Ez tulajdonképpen nem volna vészes, pláne, hogy az egyre bővülő adatbankom jóvoltából a napi készülés nem vesz igénybe túl sok időt. Viszont ha valami nagyobb tananyagrészt akarok előkészíteni, arra bizony a hétvégem is rámegey.

Különórák?

A feleségem is tanár, magyart és történelmet tanít itt, a III. Bélában. Ahhoz, hogy a három lányunkkal együtt tisztességgel megéljünk, törleszteni tudjuk a lakáshitelt, muszáj maszekolni. Most jön a csiki-csuki. Ha agyondolgozom magam, akkor futja, mondjuk, színházra is, viszont kilúgozva kinek van kedve színházba menni?

Tedd a szívedre a kezed: ilyen körülmények között érdemes a pályán maradni?

Nézd, ha akartam volna, már biztosan elmehettem volna valahová. De valami mégis itt tartott.

Mi az a valami? A hivatásszeretet?

Úgy is mondhatnánk. Egyszerűbben szólva, szeretek tanítani. Beül a padba egy megszeppent kilencedikes kölök, aki egy kukkot sem tud franciául, négy évre rá pedig

középfokú nyelvvizsgálóval vagy emelt szintű érettségi bizonyítvánnyal a zsebében távozik. Ezt jó látni.

Sosem fordult meg a fejedben, hogy kipróbáld magad iskolaigazgatóként?

Nincsenek ilyen irányú ambícióim. Ismerem önmagam: nehezen viselem a stresszt, nyomaszt a túlzott felelősség tudata, nem tudok egyszerre százféle dologra figyelni. Márpedig a jó igazgatónak rendelkeznie kell ezekkel a tulajdonságokkal. A maximum, ami szóba jöhet nálam, az igazgatóhelyettesi poszt. De ne hidd, hogy beszűkültem! Sok kollégával tartok napi kapcsolatot, rendszeresen vagyok érettségi elnök, és a közelmúltban fejeztem be egy kétéves közoktatás-vezetői képzést a Műegyetemen.

Mire jó az ott szerzett papír?

Arra, hogy beadhassam a pedagógusi portfóliómat.

És mi szükség a portfólióra?

Portfólió nélkül nem léphetek magasabb fizetési kategóriába. Ezért aztán esténként szorgosan körmölöm az óravázlatokat, hozzá az önreflexiókat. Van mit pótolnom, merthogy nem szoktam óravázlatokat írni. Félre ne értsd: rendesen készülök az óráimra. Minden csoporthoz külön füzetet vezetek, mert nem káptalan a fejem, és nem szeretek zavarba jönni az órán. Pontosan jegyzem, mit adtam fel legutóbb, hol tartunk, mi legyen a következő házi feladat. Szégyen ide, szégyen oda, az önreflexióimat sem szoktam naplószerűen papírra vetni, de szívesen meghallgatnék olyan kollégát, aki naplót vezet.

Mi a véleményed a KLIK-ről?

A KLIK bürokratizálta a rendszert, a mindennapi munkát akadályozza. A gondnoki irodában régebben egyszerű volt beszerezni egy piros tollat, borítékot vagy üres CD-t, most mindenért kuncsorogni kell. A fénymásolás is döcög, és fogalmam sincs, kapok-e útiköltség-térítést, ha az OKTV-s tanítványomat szeretném felkísérni a budapesti döntőre.

Könnyű nekünk, nyelvtanároknak. Nekünk nemigen kell az éhezéstől tartanunk.

Annál is kevésbé, mert a magyarok nyelvtudása alig javult az elmúlt évtizedekben. A fővárosban nyilván jobb a helyzet, de itt, Baján továbbra is kevesen beszélnek idegen nyelveken. Értem ezen az átlagembert, akit mondjuk az utcán vagy egy hivatalban megszólít egy külföldi. Miféleképpen is leélheti az ember az életét, hogy sohasem kell megszólalnia idegen nyelven. Aki pedig külföldre megy dolgozni, rendszerint az is megelégszik a konyhanyelvvvel.

Kicsit borongósra sikeredett az interjú vége, nem gondolod?

Majd feldob egy finom ebéd.

Így azután nem az iskolai menzán folytattuk a beszélgetést, hanem egy Sugovica-parti vendéglő teraszán, Heitzmann Judit kolléga társaságában. Bár a híres bajai halászlét ezúttal kihagytam, a teraszon hétágra süített a nap, amitől mindhárman jobb kedvre derültünk.